

AZ 1939-40-es FINN-SZOVJET "TÉLI HÁBORÚ"

GOMBOS JÓZSEF

1. Finnország évszázadokon keresztül szenvedő alanya volt a svéd-orosz hatalmi villongásoknak. Az a meggyőződés, hogy e kis ország fenyegetettséget jelent Oroszország számára, nem szovjet eredetű elem a védelmi szempontokban, hanem az orosz katonai gondolkodás egyik legmerevebb dogmája volt. Nagy Péter azzal indokolta a svédeknek Karélia és Vüborg elfoglalását, hogy a "...hölgyek Szent-Péterváron nem tudtak nyugodtan aludni, míg a finn határ ilyen közel volt fővárosunkhoz." A korabeli katonai vezetés viszont a Botteni-öblöt tekintette volna legszívesebben Svédország és Oroszország "természetes határának". (Ez 1809-1917 között így is volt.) 1917 után Jugyenicsek igényelték a finnek segítségét Pétervár ellen, de ezért cserébe túl nagy árnak tartották a független Finnországot. Kolcsak ígérete sem ment túl egy belső autonómián, mert "a teljes önállóság sértené az orosz stratégiai érdekeket, főleg Pétervár biztonságát."

A forradalom utáni bolsevik vezetés beletörődött Finnország kiválásába, majd a finn Tanácsköztársaság leverésébe is, sőt még arra sem volt ereje, hogy katonai követeléseit elfogadtassa a finnekkel az 1920-as tartui béketárgyalásokon. (Határkiigazítást és tengerészeti támaszpontokat követeltek.) Az orosz birodalomépítő gondolkodás a sztálini, ázsiai típusú despotizmusban lelte meg kontinuitását. Az 1939-es szovjet doktrína ("kollektív biztonság elve") értelmetlen lózungja mögött nagyhatalmi érdekek húzódtak, amelyekkel szemben soha, sehol sem akceptálták a kis országok érdekeit.

Eleinte Sztálin személyesen is részt vett a finn-szovjet tárgyalásokon: "Mi csak hetven kilométert követelünk Leningrád és a határ között ... és ne gondolják, hogy ebben alkudozhatnak. Leningrádot nem tudjuk odább vinni, ezért a határt visszük odább... 5.500 km²-t ajánlunk. Melyik nagyhatalom volna kész erre? Csak mi vagyunk ilyen ostobák!"

Sztálinnak igaza volt: Ilyen nagyhatalom nincs...

2. Az 1938. április 14-én kezdődött finn-szovjet (titkos) tárgyalásokon a Szovjetunió alapállása az volt, hogy egy esetleges német támadás finn területeket is igénybe venne szovjetellenes agresszió céjából. Ezt a Szovjetunió nem nézné tétlenül, és egy német invázió esetére felajánlja teljes gazdasági és katonai potenciálját. A finnek nem látták ilyen borúsnak a helyzetet, és mind belpolitikailag (válasz a szovjetek célzására egy fasiszta puccsról), mind a külkapcsolatok terén szilárdnak ítélták meg a kormányuk helyzetét. A semlegesség elegendő garancia, ezért a szovjet ajánlat szükségtelen, s elfogadása sértené az ország szuverenitását.

A szovjeteket a válasz nem elégítette ki és (pontosan meg nem nevezett) "garanciákat" követeltek arra, hogy Finnország nem csatlakozik Németország oldalára egy szovjetellenes háború esetén. Mivel a szovjet fél a tárgyalásokon szokatlanul alacsony szinten képviseltette magát, a finnek nem tudták eldönteni, hogy mekkora komoly-

ságot tulajdonítsanak a moszkvai szándéknak. Helsinkiben tisztában voltak azzal, hogy a szovjet vezetést milyen külpolitikai kérdések foglalkoztatják, és a tárgyalások alapján az "üzenetet" úgy értelmezték, hogy Moszkva számára a finn semlegesség nem elegendő garancia, és semleges szomszéd helyett szövetségest akarnak. Új elem volt az is, hogy a Vörös Hadsereg nem fogja a határokon várni az ellenséget, hanem finn területeken mér megelőző csapást.

A finn kormány (és a közvélemény is) elfogadhatatlannak tartott bármilyen katonai együttműködést a Szovjetunióval, mert ez a szovjet dominanciának való alárendelődést jelentette számukra. Alapvető konfliktus húzódott továbbá a szovjetek felfogása az ország biztonságáról, és a finnek mély bizalmatlansága között. Ezt az érzést csak tovább növelte az igény arra az automatikus jogra, hogy háború esetén bármikor bevonulhat a Vörös Hadsereg, ha a szovjet érdekek úgy diktálják.

A tárgyalásokon felvett "kis népek protektorá"-nak póza további ellenérzéseket szült

A történelmi tapasztalatokban gyökerező általános hangulat Finnországban nyíltan ellenséges volt a szovjetekkel szemben, leplezetlenül antikommunista. (A FKP-ot 1930-ban betiltották, tagjaira börtönbüntetés várt.) Szabadon hangozthatóak voltak viszont a Karéliát érintő irredenta nézetek, s ez irritálta a Szovjetuniót, noha ezek nem lettek soha a kormánypolitika szintjére emelve. A Németországhoz, ezen belül a nácizmushoz való viszonyt nem egy valamiféle "ideológiai affinitás" határozta meg, hanem a bolsevik terjeszkedés ellensúlyának tekintették a finnek. A szovjet külpolitika és propaganda meghatározó tényezői természetesen a "kézenfekvőbb", átideologizált interpretációt választották. Ezzel szemben a finnek a két nagyhatalom között a "túlélést" jelölték meg célként, létérdeküknek tekintették a status quo megőrzését.

A 30-as évek végén, mint katonai vákuum, az Aaland szigetek felkeltette mind a szovjetek, mind pedig a németek érdeklődését. A demilitarizált övezetre közös svéd-finn tervet dolgoztak ki. A szigetek újrafelfegyverzésében Svédország egy német, Finnország pedig egy szovjet támadás ellen látott biztosítékot. A kiszivárgott terveket a Szovjetunió felhasználta a tárgyalásokon, és bizonyítékul hozta fel a német befolyásra. Követelte szakértői bevonását a tervezésbe és ellenőrzésbe, s így megelégedve a Balti Flotta nagyobb mozgásterével a térségben. Azzal, hogy a szakértők bevonása mellett a svédek kizárását is kérték, egy újabb hagyományos külpolitikai elem került elő a szovjet kelléktárból: Finnország eltávolítása Svédországtól.

A müncheni konferencia eredményét megkönnyebbüléssel fogadták, az eseményeket kizárólag a "bolsevik veszély" optikáján keresztül szemlélő Finnországban. A finnek attól tartottak, hogy ha háború tör ki a Nyugat és Németország között, Finnország menthetetlenül ki lesz szolgáltatva a Szovjetunióknak. Sztálinban viszont tovább erősödött a meggyőződés, hogy Moszkvát mindenféle európai rendezésből ki akarják zárni, és nem lehet különbséget tenni az "imperialista rablók" között, (agresszor vagy békeszerető), mert mind egyformák.

Finnország méginkább a szovjet katonai szempontok fókuszába került, geopolitikai helyzete még jobban felértékelődött. Közölték, hogy nincs kifogása Moszkvának az ellen, hogy Finnország békeidőben semleges és "skandináv", ha háborúban "balti" állam és szovjet szövetséges lesz. A "csomag" része volt még az is, hogy előnyös kereskedelmi szerződéseket kötnek a finnekkel, a politikai koncesszióért cserében.

Az újabb szovjet előterjesztések hagyományos finn érvekkel történő elutasításával lezárultak a tárgyalások 1938-ban. A finn kormány 200 millió márkát különített el az 1940-es Helsink-i olimpiai játékok céljára, és az 1939-es évet az "Olimpia Előestéjének" nyilvánította. Finnországban senki nem gondolt háborúra.

3. 1939 márciusában - továbbra is titkos diplomácia keretein belül - a szovjetek Hogland és néhány más sziget bérbeadását kérték a Finn-öbölben, "tengerészeti megfigyelőpontok" számára, cserében Szovjet Karélia egy részét ajánlották fel. A finn vezérkarban váratlan pártfogója akadt a javaslatnak Mannerheim marsall személyében. A nem éppen szovjetbarát, volt cári tiszt katonai érveit a politikai vezetők nem akceptálták, és a szovjet tárgyalófélnak most is be kellett érnie a finn semlegesség ismételt deklarálásával.

Áprilisban fontos fordulatot vettek az események, amikor a Szovjetunió kinyilvánította új katonai doktrínáját, melynek Sztálintól származó, elméleti alapvetését a Moszkvában folyó háromhatalmi tárgyalások angol-francia delegátusai jól ismerték. A Szovjetunió nyugati szomszédai protektorává nyilvánította magát, a Baltikumot a szovjet befolyási övezet részének tekintették, amelyben nem tolerálható más külső befolyás. "Ez a második imperialista háború, melyben a Szovjetunió egyik fél oldalán sem óhajt belekeveredni, szomszédainkkal pedig békés, közeli és baráti kapcsolatokra törekszünk, míg azok határaink integritását és sérthetetlenségét nem fenyegetik." "Oroszországnak is van Monroe-elve." - közölte Majszkij követ Londonban Lord Halifax-szal.

A szovjet-francia-angol tárgyalások első napján a berlini szovjet követ a német külügyminisztériumban magyarázatot adott a háromhatalmi megbeszélésekre, majd kijelentette, hogy az ideológiai különbségek nem akadályozzák meg szükségszerűen a normális kapcsolatok kiépítését a Szovjetunió és Németország között.

A szovjet doktrínára válaszul Németország ajánlott meg nem támadási szerződést a skandináv- és a balti államoknak. Ennek finn részről történő visszautasítása semmilyen emóciókat nem váltott ki Moszkvában, sőt a nyilvánosság előtt is napirendre tűzték az Aaland szigetek erődítéseinek s abban Svédország szerepének kérdését. A szovjet újságok Oroszország "történelmi jogai"-ról cikkeztek Aalanddal kapcsolatban.

Amint a franciákkal és az angolokkal folytatott tárgyalásokon nem sikerült elérni, azt augusztus 24-én Molotov megkapta Ribbentroptól: szabad kezét a szomszédos országokkal szemben, és újraélesztették Lengyelország felosztásának mind Berlinben, mind Moszkvában örökké kedves ideáját. A meg nem támadási szerződés "Molotov-Ribbentrop paktum"-ként ismert titkos záradéka, rendelkezett az érdekszférák felosztásáról a két nagyhatalom között. A szovjet doktrína először került elismerésre nemzetközi dokumentumban. (Második alkalommal Jaltában.)

Szeptember 1-jén Németország, 17-én pedig a Szovjetunió is megtámadta Lengyelországot. Ribbentrop a hónap végén, másodszori moszkvai útján barátsági szerződéssel bővíti a két ország kapcsolatát. Gyorsan peregték az események: az ultimátum-szerű szovjet felszólítás nyomása alatt, október 11-re már mindhárom balti állam aláírta a kölcsönös segítségnyújtási egyezményt a Szovjetunióval, mely szerződések mindegyike tartalmazta a biztosítékot, hogy a szerződő felek tiszteletben tartják egymás szuverenitását, gazdasági és politikai berendezkedését. A nyugat-eu-

rópai német győzelmek reakciójaként viszont, 1940 nyarán bekövetkezik a balti államok függetlenségének lerombolása.

4. 1940³⁵ október elején "konkrét politikai problémák tárgyalására", a "lehető legrövidebb időn belül" finn tárgyalóküldöttséget hívott Molotov Moszkvába. A körülményekkel a szovjet hangnem is megváltozott. Helsinkiben nem volt kétséges, hogy mik lehetnek azok a "konkrét politikai problémák", és az sem, hogy már nem lehet megúszni a tárgyalásokat egy jámbor nyilatkozattal, a finn semlegességről. Mivel a türelmi idő lejártá után sem érkezett válasz, Molotov szükségesnek tartotta emlékeztetni a finn nagykövetet, hogy a kellektárban "más eszközök" is rendelkezésre állnak a tárgyalókészség kikényszerítésére.

A J. K. Paasikivi vezette küldöttséget nagyon szűkrezabott manőverezési lehetőséggel bocsájtotta útjára a finn kormány. Az instrukciók néhány jelentéktelen sziget átadására, vagy inkább karél területekre való elcserélésre szóltak, utólagos parlamenti jóváhagyástól téve függővé. Időközben a finn kormány Berlin, személyesen Hitler támogatását próbálta elnyerni, de azt a - számukra - meglepő választ kapták, hogy "Németország nincs érdekelve a szovjet- finn problémákban". A finnek meglepetésére, Sztálin olyan új meg nem támadási szerződést javasolt, mely szerint a két fél nem csatlakozna a másik ellen közvetve vagy közvetlenül irányuló szövetséghez. Ezután terjesztette elő a területi követeléseket, melyek fejében kétszer nagyobb kompenzációt ajánlott fel Szovjet Karélia területéből. Sztálin a példátlan gesztuson túl, azzal érvelt, hogy a németek 300 km-rel tolták keletre a lengyel határt.

Az újabb információkért hazautazó Paasikivi, október 22-én már azzal a felhatalmazással indulhatott vissza Moszkvába, hogy olyan területek átadásáról tárgyalhat, amelyek "Finnország történelmi határait" is érintenék. Úgy vélték, hogy Sztálin azért mérte oly bőven a szovjet követeléseket, hogy abból lehessen lealkudni. Ebben a feltevésükben a finneknek csalatkozniuk kellett, mikor Sztálin - felháborodva a küldöttség szűkmarkú ajánlatán - kijelentette, hogy a szovjet területi követelésekből a minimumot terjesztette elő.

A tárgyalásokat ezen a ponton finn részről befejezettnek tekintették, de a Kremlben elérték, hogy október 31-én újra küldöttség utazzon Moszkvába. A területi engedményekre adott felhatalmazás továbbra is messze Sztálin igényei alatt maradt, arra számítva, hogy a Szovjetunió ügysem kockáztat meg egy fiaskóval járó konfliktust. Az újfent eredménytelenül zárult tárgyalások felborították a szovjet elképzeléseket arról, hogy a titkos záradékban foglaltakból rövid idő alatt a maximumot hozzák ki.

A szovjet közvéleményt - habár a tárgyalások ténye tudott volt - nem tájékoztatták a megbeszélések kudarcáról, egy fegyveres konfliktusra pedig egyáltalán nem készítették fel. November 26-án, vasárnap, a Pravda példátlanul útszéli hangnemben támadta finn kormányt. Molotov reggel magához kérte a finn követet, közölte, hogy finn oldalról a tűzéréség lőtte Mainila falut. Követelte a finn csapatok visszavonását a határtól 20-25 km-re. Beindult a szovjet propagandagépezet, és "spontán" munkássággyűlések ezrei ítélték el és követelték "a finn háborús gyújtogatók" megbüntetését. A szovjet történetírásban elterjedt beállítás a háborúra lázasan készülő, katonai kiadásait állandóan emelő fasiszta finn kormány képe, amelyet minden nyugati nagyhatalom fegyverekkel és katonai szakértőkkel támogatott, szovjetellenes céljai elérésében. Valójában Mannerheim marsall többször felhívta kormányra figyelmét

arra, hogy az ország védelmi ereje nem kielégítő, de emögött a katonák szokásos taktikázását látták a politikusok, hogy a honvédelmi tárca nagyobb arányban részesüljön a költségvetésből. A finn kabinet továbbra is kizárta egy szovjet agresszió lehetőségét.

November 28-án Molotov nem fogadta el a szovjet jegyzékre adott finn választ, és egyoldalúan felmondta a finn-szovjet megnevezési szerződést. Másnap a Szovjetunió megszakította a diplomáciai kapcsolatokat Finnországgal. A sajtó hisztérikus hangnemű munkásrezolúciókkal volt tele, a manipulatív propaganda felülmúlta önmagát. Molotov rádióbeszédében jelentette be, hogy a kormány utasította a hadsereget, hogy készüljön fel minden eshetőségre, és tegye meg a szükséges lépéseket a finn katonai klíka újabb provokációja esetén. A szovjet kormány nem tudja tovább tolerálni Finnország uralkodó köreinek ellenségességét. A Szovjetunióknak nem célja finn területek elcsatolása, sem a belügyekbe való beavatkozás. Barátságosabb finn magatartás esetén a Szovjetunió hajlandó lett volna beleegyezni Finnország és Karélia újraegyesítésébe, egy szuverén finn állam keretein belül.

1939. november 30-án reggel, a Szovjetunió hadüzenet nélkül megtámadta Finnországot.

5. A szovjet sajtó "álcázott válaszcsepéről" cikkezett, senki nem vonhatta kétségbe a sérelem megtorlásának jogosságát, Leningrád biztosításának szükségességét. A szalagcímekben és a munkágyűlések követeléseiben azonban hirtelen tartalmi változás történt: "Felszabadítjuk Finnország dolgozóit a földurak és gyárosok elnyomása alól!" Ebből a szempontból a szovjet vöröskatona hamarabb észlelte a változást mint újságolvasó polgártársa. Még aggályai sem lehettek a háború céljának megváltozása miatt, mert a hadparancsból hamarabb megismerte az igazi célt: "...nem mint hódítók megyünk Finnországba, hanem mint a nép barátai és felszabadítói."

Finnország a Népszövetséghez fordult panasszal. A NSZ közvetítését kategorikusan visszautasította Molotov, és december 4-i válaszában cinikusan leszögezte: "...a Szovjetunió nincs hadiállapotban Finnországgal és nem is fenyegeti háborúval a finn népet." Mivel az NSZ minden kísérlete kudarcba fulladt a háború beszüntetésére, a Szovjetunió pedig bojkottálta az üléseket, december 14-én agresszornak minősítették és kizárták a nemzetközi szervezetből.

December 1-jén, a háború második napján, Moszkvában bejelentették, hogy az épp hogy felszabadult Terijokiban (ma Zelenogorszk) baloldali erők megalakították a Finn Nemzeti Kormányt, amely kikiáltotta a Finn Demokratikus Köztársaságot. A "nemzeti" kormányt rögtön elismerte a szovjet vezetés, és felvették a diplomáciai kapcsolatokat. December 2-án a két kormány képviselői barátsági és kölcsönös segítségnyújtási egyezményt írtak alá Moszkvában. A napilapokban is közzétett dokumentum területcseréről és katonai támaszpontok bérbeadásáról rendelkezett, és az aláírás napján életbe lépett. A ratifikált okmányokat a lehető legrövidebb időn belül Helsinkiben (!) akarták kicserélni.

Egy "baráti" finn kormány kreálása már jóval a konfliktus kirobbanása előtt megindult a Szovjetunióban élő finn kommunistákból. A finn határfaluban "megalakult" kabinet feje az ismert Komintern-funkcionárius, O. V. Kuusinen volt, aki befolyásos marxista teoretikusnak számított Moszkvában (és az is maradt 1964-es

haláláig). A finn valóságtól régen elszakadt Kuusinen arra számított, hogy az "osztályharcos" munkások az ő kormányát fogják támogatni és tömegesen fognak jelentkezni a "nemzeti hadsereg"-be. Felhívásokkal fordult a finn néphez, hogy forduljanak a közös ellenség, a "fehér hentesek" ellen. Igérte a bankok államosítását, a 8-órás munkaidőt (már 1917 előtt megvolt!) és nem győzte ismételni, hogy a Vörös Hadsereg nem marad Finnország területén, mivel "... csak a Szovjetunió utasítja el az erőszakos területszerzést és más népek leigázását."

A Kuusinen-kormány hirtelen előkerülése Molotov kalapjából és a gyorsan megkötött egyezmények nem hagytak kétséget afelől, hogy bábkormányról van szó, és nem a "finn nép képviselői"-ről. A forradalom exportjával Finnország szuverenitását akarták megszüntetni, és megváltoztatni annak társadalmi és politikai berendezkedését. Kuusinen - ha egyáltalán elhagyta Moszkvát - ezt szentesítette aláírásával. A TASSZ arról számolt be, hogy Finnország lakossága örömmel fogadta a hírt a Nemzeti Kormány megalakulásáról.

A példanélkülien hideg (-40-50 C) télen a szovjet támadások megtorpantak. A 105 napig tartó háború óriási váráldozatot követelt mind a két fél részéről. A finn források 25 ezerre teszik a saját, és 200 ezerre a szovjetek veszteségeit. A hivatalos moszkvai álláspont 48 ezer szovjet katona elvesztését ismeri be, és 60 ezer elesett finn katonával számol. Több jel is arra mutat, hogy a szovjetek gyors sikerre és minimális ellenállásra számítottak. Az elavult fegyverzettel rendelkező Vörös Hadsereg rosszul volt kiképezve, vezetése - a nyugati katonai szakértők nem kis meglepetésére -- hibát hibára halmozott. "A németek - kesergett emlékirataiban Hruscsov - leplezetlen kárörömmel figyelték, mint csépelnek bennünket a finnek." A katonai kudarcok konzekvenciája igen komoly volt. Tarthatatlanná vált a polgárháborús tapasztalatok felmagasztalása, és a haditechnika terén végbement változások lebecsülése. A parancsnoki állomány szakmai színvonala kétségtelenül csökkent a hadseregben véghez vitt tisztogatások után. Az ún. "Mannerheim-vonal" legendája sokkal erősebb volt, mint maga az erődítményrendszer. A háború alatt és utána is, a szovjetek a Vörös Hadsereg gyengeségeit próbálták leplezni egy olyan bevehetetlen erődkomplexum képével, amely a valóságban sohasem létezett. (Maga Mannerheim marsall mondta, hogy a védővonal legfőbb ereje a hazájukat védő katonák bátorsága volt.) 1940 februárjára átszervezéseket hajtottak végre a front szovjet oldalán, és többhetes előkészület után 25 hadosztály lendült támadásba, 3.000 tankkal. A nemzetközi események a konfliktus mielőbbi felszámolására sürgették Moszkvát.

6. Németország semleges maradt a háború idején, tartotta magát a szovjetekkel kötött megállapodásokhoz. A német sajtó az események tárgyyszerű közlésére szorítkozott. Hitlerék elzárkóztak a mintegy 350 fős magyar önkéntes alakulat átárgedése elől is. A magyar önkéntesek így Olaszországból indulva, Anglia érintésével, úgy érkeztek meg Finnországba, hogy a harcokban már nem vettek részt.

Az Egyesült Államok "morális embargót" hirdetett a Szovjetunió ellen, de pénz és fegyverek helyett inkább a "retorikai segítség" felé hajlottak az amerikai honatyák.

Az alig pár hónapja még a szovjet befolyási övezetről Moszkvában tárgyaló angolok és franciák, új lehetőséget láttak megcsillanni az elhúzódó konfliktusban. Főleg a francia vezérkar bizonyult igen termékenynek a "hóbortos" és megalomán tervek gyártásában. Ezek a tervek megegyeztek abban, hogy a frontot biztonságos

távolságban akarták tudni Franciaországtól, valamiféle szovjetellenes egységfrontot képzeltek el, akár Németország bevonásával. A legmerészebb francia terv szerint Iránból támadná meg a Szovjetuniót, felláztatná a mohamedán lakosságot, a bakui olajmezők bombázásával pedig a németekre is csapást mérnének. Végül az angol-francia haditanács egy expedíciós hadsereg felállítása mellett döntött, annak ellenére, hogy Norvégia és Svédország nem adta hozzájárulását ahhoz, hogy e csapatok Narvikban partra szálljanak, és átvonuljanak a két ország területén.

1940. február elején fordulat állt be a háború menetében. A szovjet csapatok több ponton áttörték a finn védelmi vonalakat, Finnországot a katonai összeomlás fenyegette. A finnek Stockholmban titkos tárgyalásokat kezdeményeztek a Szovjetunióval. Az angolok és franciák az expedíciós hadsereg mihamarabbi útbaindításával akartak nyomást gyakorolni a háborútól megszabadulni igyekvő finn kormányra. A narviki partraszállás viszont nem csak a norvég és svéd semlegességet sértette volna meg, hanem a háború eszkalálódásához is vezetett volna. Az expedíció német érdekeket is sértett, ugyanis a svéd vasérc Narvik fagymentes kikötőjéből indult Németországba. Moszkvában tudtak az angol-francia tervekről, ezért elfogadták a helsinki kormány javaslatát a tárgyalásokra, ezzel de facto elismerve őket Finnország legitim képviselőinek, közölték egyben azt is, hogy a Kuusinen-kormánynak adott ígérek érvényüket veszítették. Ezzel véget ért a "Finn Demokratikus Köztársaság" rövid története. A bábkormány, - amely hosszú ideje nem hallatott magáról - egy proklamációban tudatta a világgal, hogy a "finn nép érdekében" és a "további vérontás elkerülése végett", nem áll a tárgyalások útjába, és "lemond".

A Szovjetunió katonai presztízse csorbát szenvedett, ezért Sztálinék megemelték a "béke árát", így próbálták egyértelművé tenni a világ szemében, hogy ki nyerte a háborút. A béketárgyalásokra előkészített szovjet dokumentumot, úgy írta alá március 12-én a finn delegáció, hogy egy vessző megváltoztatását sem tudta elérni. A moszkvai békében Finnország kb. 40 ezer négyzetkilométernyi területről mondott le, "Leningrád és a Szovjetunió nyugati határainak biztonsága" érdekében. A békeszerződés preambuluma szerint a konvenció mind a két fél érdekeit szolgálja, ami természetesen nem igaz, mert a finnek számára nem értelmezhető így a "Pax Sovietica."

7. A finn-szovjet "Téli háború" mind a II. világháború, mind a szovjet "Monroe-elv" alakulásának szempontjából lényeges mozzanat, a kelet-európai kis népek történelmében meghatározó jelentőségű. A nagyhatalmi identitás nem rendszerspecifikus, ezért a birodalomépítő reflexek a szovjet külpolitikának is részei maradtak, a változás legfeljebb csak annyi, hogy a marxista ideológia köntösében jelentek meg.

A II. világháború után a szovjet befolyási övezet országaira - a nyugati nagyhatalmaktól szabadkezet kapva - Moszkva rákényszerítette társadalmi, politikai és gazdasági viszonyait, az uralkodó ideológiával együtt. A balti államok esetében, ez már 1940 nyarán az önálló államiság elvesztését, a Szovjetunióba való beolvasztást jelentette, melynek befejezése - a háború miatt - 1945 utánra húzódik.

A kelet-európai kis országokban – habár az állami önállóság látszatát meghagyják – a szuverenitás nagyfokú korlátozásának voltunk tanúi, a "szovjet belügyek" határai messze nyugatra tolódtak, gyakorlatilag egybeestek az érdekszféra határaival.

A két fenti típustól eltérően alakult Finnország sorsa. A sztálini politika megelégedett azzal, ha a mindenkori finn kormány úgy alakítja politikáját, hogy az vélt vagy valós szovjet érdekeket ne sértsen. A "Paasikivi - Kekkonen vonal" azzal a realitással számol, hogy egy nagyhatalom szomszédságában van Finnország, és cserében Moszkva nem törekszik a fennálló rendszer megdöntésére. A szovjet-finn gazdasági és politikai kapcsolatok "finlandizálásával", úgy tűnik, hogy a XIX. századi cári reformkoncepcióknak is volt némi kontinuitása...

I R O D A L O M

"Izvesztyija" (1939-40-es évfolyamok)

Puna.arnejan marssiopas Suomeen 1939 (toim.: A KAUTTO) Karisto Oy. Hameenlinna. 1989

Suomi Sodassa. Oy Valitut Palat. 1982.

TAKKA, J. - TIITIA, A.: Suomi. Otava. Hki. 1987.

N. V. BARISNYIKOV: "Zimnaja Vojna" (in: "Avrora" 1990/2)

JACOBSON, M.: The Diplomacy of the Winter War Harvard Univ. Press. 1961.

SZEMIRJAGA, M. I.: "Neznamenitaja Vojna" (in: "Ogonyok" 1989/22)

A finn Kék-fehér Könyv. Magyar-Finn Társaság. Bp. 1941.

ERDEŐS, L.: Finnország szabadságharca. Magyar-Finn Társaság. Bp. 1942.

SALY, D.: Szigorúan bizalmas! Fekete Könyv: 1939-1944. Anonymus. Bp. 1945.

CHURCHILL, W. S.: The Second World War (2, The Twilight War) Cassel. London 1969

SZOLOVJEV. M.: Zapiszki Vojennogo Korrespondenta "Csehov". New York. 1954.